Wydawnictwo Lex Manual

Skrypt z Kodeksu cywilnego

Adwokat Michał Wysocki

Michał Wysocki

Adwokat

Skrypt z Kodeksu cywilnego

Stan prawny: 1 września 2025 r.

www.lexmanual.pl

Materiały edukacyjne z różnych dziedzin prawa

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny i edukacyjny - nie stanowi wiążącej porady prawnej lub podatkowej, a autor i wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za jej wykorzystanie. Podczas przygotowywania tekstu dochowano starań, by informacje zamieszczone w publikacji były zgodne z obowiązującym stanem prawnym. Nie gwarantujemy ich aktualności w późniejszym czasie (w szczególności w przypadku zmiany stanu prawnego).

Na przygotowanie tej publikacji poświęcono wiele czasu i sił, dlatego prosimy, by jej nie udostępniać, kserować lub w inny sposób reprodukować. Nieuprawniona dystrybucja stanowi złamanie prawa.

Lex Manual

© Wydawnictwo Lex Manual

Piła 2024

ISBN 978-83-964248-5-3

Spis treści

Wstęp 8
Skróty 9
Część ogólna 10
Przepisy wstępne 10
Osoby 11
Osoby fizyczne 11
Osoby prawne 16
Przedsiębiorcy i ich oznaczenia 18
Mienie 20
Czynności prawne 23
Przepisy ogólne 23
Zawarcie umowy 25
Forma czynności prawnych 29
Wady oświadczenia woli 32
Warunek 34
Przedstawicielstwo 35
Termin 40
Przedawnienie roszczeń 41
Własność i inne prawa rzeczowe 44
Własność 44
Treść i wykonywanie własności 44
Nabycie i utrata własności 46
Współwłasność 51
Ochrona własności 55
Użytkowanie wieczyste 57
Prawa rzeczowe ograniczone 59
Przepisy ogólne 59
Użytkowanie 61
Służebności 67
Zastaw 71

Posiadanie 75
Zobowiązania 77
Przepisy ogólne 77
Wielość dłużników albo wierzycieli 81
Zobowiązania solidarne 81
Zobowiązania podzielne i niepodzielne 83
Ogólne przepisy o zobowiązaniach umownych 84
Bezpodstawne wzbogacenie 90
Czyny niedozwolone 92
Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny 99
Wykonanie zobowiązań i skutki ich niewykonania 101
Wykonanie zobowiązań 101
Skutki niewykonania zobowiązań 105
Wykonanie i skutki niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych 108
Potrącenie, odnowienie, zwolnienie z długu 111
Zmiana wierzyciela lub dłużnika 113
Zmiana wierzyciela 113
Zmiana dłużnika 115
Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika 116
Sprzedaż 118
Przepisy ogólne 118
Rękojmia za wady 123
Gwarancja przy sprzedaży 129
Szczególne rodzaje sprzedaży 131
Zamiana 137
Dostawa 138
Kontraktacja 139
Umowa o dzieło 141
Umowa o roboty budowlane 145
Najem i dzierżawa 148
Najem 148

Dzierżawa 155
Umowa leasingu 157
Użyczenie 161
Pożyczka 163
Umowa rachunku bankowego 166
Zlecenie 167
Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia 170
Umowa agencyjna 171
Umowa komisu 177
Umowa przewozu 179
Przepisy ogólne 179
Przewóz osób 180
Przewóz rzeczy 181
Umowa spedycji 184
Umowa ubezpieczenia 186
Przepisy ogólne 186
Ubezpieczenia majątkowe 191
Ubezpieczenia osobowe 194
Przechowanie 196
Odpowiedzialność, prawo zastawu i przedawnienie roszczeń utrzymujących hotele i podobne zakłady 198
Umowa składu 200
Spółka 203
Poręczenie 206
Darowizna 208
Przekazanie nieruchomości 210
Renta i dożywocie 211
Renta 211
Dożywocie 212
Ugoda 214
Przyrzeczenie publiczne 215
Przekaz i papiery wartościowe 216

Przekaz 216
Papiery wartościowe 217
Spadki 219
Przepisy ogólne 219
Dziedziczenie ustawowe 221
Rozrządzenia na wypadek śmierci 224
Testament 224
Powołanie spadkobiercy 227
Zapis i polecenie 229
Wykonawca testamentu 233
Zachowek 234
Przyjęcie i odrzucenie spadku 240
Stwierdzenie nabycia spadku lub przedmiotu zapisu windykacyjnego, poświadczenie dziedziczenia i ochrona spadkobiercy 242
Odpowiedzialność za długi spadkowe 244
Wspólność majątku spadkowego i dział spadku 247
Umowy dotyczące spadku 250
Przepisy szczególne o dziedziczeniu gospodarstw rolnych 252

Wstęp

O tym, że nauka prawa nie należy do prostych zdań, mogą opowiedzieć wszyscy studenci tego kierunku, a także każdy, kto w trakcie swojego życia musiał przyswoić większą partię prawniczej wiedzy. Skuteczność nauki bardzo często wynika z jakości oraz formy dobranych materiałów edukacyjnych, które ułatwiają zapamiętywanie tekstu prawnego i przyswajanie rządzących nim zależności.

Niniejsze opracowanie jest wynikiem kilkunastoletniego doświadczenia autora w tworzeniu prawniczych opracowań, ze szczególnym uwzględnieniem skryptów. Dobrze przygotowany skrypt nie tylko niewyobrażalnie skraca czas, jaki należy poświęcić na naukę, ale także zdecydowanie ją ułatwia. Szersze omówienie zasad dotyczących nauki ze skryptów znajduje się w książce **Jak uczyć się prawa?** Z tego i podobnych skryptów skorzystało do tej pory tysiące osób, chwaląc sobie jakość i przejrzystość przyjętej formy.

Oddając w Wasze ręce skrypt z Kodeksu cywilnego należy wyjaśnić, że nie jest on w stu procentach powtórzeniem treści przepisów. Tam, gdzie istniała taka możliwość, materiał grupowano w przyswajalne partie, powszechnie zastosowano także wyróżnienia najważniejszych słów danego zagadnienia.

Skrypt jest zgodny z obowiązującym stanem prawnym. Z uwagi na przyjętą formę, czasami stosowano w nim pewne uproszczenia. Z tego też powodu przygotowując się do nauki lub pracy z Kodeksem, warto choć raz przeczytać go od deski do deski.

By pobudzić mózg do działania oraz zmniejszyć i tak obszerne rozmiary skryptu, zastosowano szereg skrótów, które zostały wyjaśnione w dalszej części pracy. W zależności od kontekstu, skrót dotyczyć może liczby pojedynczej lub mnogiej danego wyrażenia.

Michał Wysocki

adwokat

Skróty

W opracowaniu wykorzystano następujące skróty

- **CEIDG** - Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej;
- **GR** – gospodarstwo rolne;
- **JST** – jednostka samorządu terytorialnego;
- **KC** – Kodeks cywilny;
- **KPC** – Kodeks postępowania cywilnego;
- **KRO** – Kodeks rodzinny i opiekuńczy
- **KRS** – Krajowy Rejestr Sądowy;
- **KW** – księga wieczysta;
- **NBP** – Narodowy Bank Polski;
- **OF** – osoba fizyczna;
- **OP** – osoba prawna;
- **OPR** – ograniczone prawo rzeczowe;
- **OWU** – ogólne warunki ubezpieczenia;
- **RSP** – rolnicza spółdzielnia produkcyjna;
- **SP** – Skarb Państwa;
- **ZWS** – zasady współżycia społecznego.

Część ogólna

Przepisy wstępne

Kwestie ogólne:

1. **zakres regulacji KC** - stosunki cywilnoprawne między OF i OP
2. **nieretroakcja** - ustawa nie ma mocy wstecznej (wyjątek - wynika to z jej celu lub brzmienia)
3. **ciężar dowodu** - ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne
4. **domniemanie dobrej wiary** - jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary

Nadużycie prawa:

1. nie można czynić ze swego prawa **użytku**, **który by był sprzeczny**:
    1. ze **społeczno-gospodarczym przeznaczeniem** tego prawa
    2. z **ZWS**
2. **skutki nadużycia**:
    1. działanie lub zaniechanie uprawnionego **nie jest uważane za wykonywanie prawa**
    2. nie korzysta z **ochrony**

Osoby

Osoby fizyczne

Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych

Zdolność prawna:

1. każdy człowiek **od chwili urodzenia** ma zdolność prawną
2. **w razie urodzenia** się dziecka domniemywa się, że przyszło ono na świat żywe

Pełnoletność:

1. skończenie **18 lat** lub **małżeństwo**
2. **unieważnienie małżeństwa** nie uchyla wcześniejszej pełnoletności

Zdolność do czynności prawnych:

1. **pełna** - po osiągnięciu pełnoletności
2. **ograniczona**:
    1. **przesłanki**:
        1. **ukończone 13** lat, brak pełnoletności
        2. ubezwłasnowolnienie **częściowe**
    2. **zgoda przedstawiciela** - do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego
    3. **potwierdzenie umowy**:
        1. **ważność** umowy zaciągniętej bez zgody **zależy od potwierdzenia umowy przez przedstawiciela lub samą osobę** (po osiągnięciu pełnej zdolności)
        2. strona, która zawarła umowę z osobą ograniczoną w zdolności do czynności prawnych, **nie może powoływać się na brak zgody przedstawiciela** ustawowego, ale może wyznaczyć przedstawicielowi **termin** do potwierdzenia umowy (strona jest wolna po bezskutecznym upływie terminu)
    4. **czynność jednostronna** - jeśli wymagała zgody przedstawiciela, a jej nie było – nieważna
    5. **drobne sprawy życia codziennego** - można bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać takie umowy
    6. **zarobek** - można bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów inaczej postanowi
    7. **przedmioty swobodnego użytku** - jeżeli przekazał je przedstawiciel, pełna zdolność w zakresie czynności prawnych, które tych przedmiotów dotyczą (wyjątek - czynności prawne, do których dokonania nie wystarcza zgoda przedstawiciela)

3. **brak zdolności**:
    1. **przesłanki**:
        1. **poniżej 13** lat
        2. ubezwłasnowolnienie **całkowite**
    2. **skutek** – czynność prawna nieważna
    3. **umowy dnia codziennego**:
        1. osoba zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w **drobnych bieżących sprawach życia codziennego**
        2. umowa **ważna z chwilą jej wykonania**, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie tej osoby

Ubezwłasnowolnienie całkowite:

1. **przesłanki**:
    1. **ukończone 13** lat
    2. wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych (uzależnienie), osoba **nie jest w stanie kierować swym postępowaniem**
2. ustanawia się **opiekę**, chyba że osoba pozostaje jeszcze pod władzą rodzicielską

Ubezwłasnowolnienie częściowe:

1. **przesłanki**:
    1. osoba **pełnoletnia**
    2. z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych (uzależnienie) **potrzebna jest jej pomoc** do prowadzenia jej spraw
    3. a **nie jest konieczne** ubezwłasnowolnienie **całkowite**
2. ustanawia się **kuratelę**

Dobra osobiste:

1. **dobra osobiste** człowieka pozostają **pod ochroną prawa cywilnego** niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach
2. **przykłady**: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska
3. **żądania**:
    1. **zagrożenie dobra osobistego** - można żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne
    2. **naruszenie dobra osobistego** - można żądać zaniechania działania, usunięcia skutków, zadośćuczynienia pieniężnego albo zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny, naprawienia szkody na zasadach ogólnych

Konsument:

1. **osoba fizyczna**
2. dokonująca **z przedsiębiorcą czynności prawnej**
3. **niezwiązanej bezpośrednio z** jej **działalnością** gospodarczą lub zawodową

Miejsce zamieszkania

Miejsce zamieszkania:

1. **miejscowość**, w której **OF przebywa z zamiarem stałego pobytu**
2. **można mieć tylko jedno** miejsce zamieszkania

Dziecko i pupil:

1. **miejscem zamieszkania dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską** jest:
    1. miejsce zamieszkania **rodziców**
    2. **tego z rodziców**, któremu wyłącznie przysługuje **władza rodzicielska**
    3. **tego z rodziców**, któremu zostało **powierzone wykonywanie władzy rodzicielskiej**
2. **władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mającym osobne miejsce zamieszkania** - miejsce zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa
3. **dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców** - jego miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy
4. **miejscem zamieszkania osoby pozostającej pod opieką** jest miejsce zamieszkania opiekuna

Uznanie za zmarłego

Uznanie za zmarłego:

1. **przesłanki**:
    1. **zaginiony** może być uznany za zmarłego, jeżeli **upłynęło 10 lat** od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości jeszcze żył
    2. gdyby **w chwili uznania za zmarłego zaginiony ukończył 70 lat** - wystarcza upływ **5 lat**
    3. uznanie za zmarlego **nie może nastąpić przed** końcem roku kalendarzowego, w którym zaginiony ukończyłby **23 lata**
2. **szczególne zdarzenia**:
    1. **zaginięcie w związku z katastrofą** statku lub okrętu albo w związku z innym szczególnym zdarzeniem
    2. można uznać za zmarłego po upływie **6 miesięcy od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie**
    3. **nie można stwierdzić katastrofy statku lub okrętu** - bieg terminu sześciomiesięcznego rozpoczyna się z upływem roku od dnia, w którym statek lub okręt miał przybyć do portu przeznaczenia, a jeżeli nie miał portu przeznaczenia - z upływem 2 lat od dnia, w którym była ostatnia o nim wiadomość
    4. **zaginięcie w związku z bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia nieprzewidzianym wyżej** - można uznać za zmarłego po upływie 1 roku od dnia, w którym niebezpieczeństwo ustało albo według okoliczności powinno było ustać

Domniemanie śmierci:

1. **domniemanie** - zaginiony zmarł w chwili oznaczonej w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego
2. **chwila domniemanej śmierci** - chwila, która według okoliczności jest najbardziej prawdopodobna, a w braku wszelkich danych - pierwszy dzień terminu, z którego upływem uznanie za zmarłego stało się możliwe
3. **w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego czas śmierci został oznaczony tylko datą dnia** - za chwilę domniemanej śmierci zaginionego uważa się koniec tego dnia.
4. **kilka osób utraciło życie podczas grożącego im wspólnie niebezpieczeństwa** - domniemywa się, że zmarły jednocześnie